

**LÅNGT
IFRÅN LAGOM**

Omvärldsanalys

Planeringsförutsättningar 2017–2020
Kommunledningsförvaltningen

**BOTKYRKA
KOMMUN**

Långt ifrån lagom

Framtiden är inte bara en fortsättning av nutiden

Årligen tar kommunledningsförvaltningen fram en omvärldsanalys. Analysen är vår bedömning av hur skeenden i Sverige och resten av världen påverkar Botkyrka.

I dag är det lokala globalt, systemen är komplexa och påverkan alltmer oberoende av fysisk distans, och aldrig tidigare har det funnits mer information att analysera. Detta gör omvärldsanalys allt viktigare.

Omvärldsanalysen handlar om att bevaka och beskriva omvärlden för att kunna analysera hur den påverkar det kommunala uppdraget. Vi spanar både på trender och händelser och på aktörer vi kommer att påverkas av de närmaste åren. Omvärldsanalysen är till för att ge oss insikter om framtiden för Botkyrka kommun, helt enkelt för att vi ska vara väl förberedda.

Omvärldsanalysen ger några av utgångspunkterna för vår nästa fleråriga plan, kommunfullmäktiges plan för hur åren fram till 2020 ska hanteras för Botkyrkabornas bästa.

November 2015

Mattias Jansson
Kommundirektör

Omvärldsanalys 2017–2020

Innehåll

1. MEDSKICK INFÖR NY FLERÅRSPLAN	4
2. KONJUNKTURUTVECKLING OCH EKONOMISKA FÖRUTSÄTTNINGAR.....	5
3. BEFOLKNINGSUTVECKLINGEN	8
4.1 BOTKYRKABORNA HAR ARBETE	13
4.2 BOTKYRKABORNA KÄNNER SIG HEMMA.....	16
4.3 BOTKYRKA HAR DE BÄSTA SKOLORNA	20
4.4 BOTKYRKA BIDRAR INTE TILL KLIMATFÖRÄNDRINGARNA.....	23
4.5 BOTKYRKABORNA ÄR FRISKA OCH MÅR BRA	26
4.6 BOTKYRKABORNA HAR FÖRTROENDE FÖR VARANDRA OCH FÖR DEMOKRATIN	29
BILAGA 1. FOLKMÄNGD	32

Läshänvisning

Omvärldsanalysen inleds med medskick, som är samlade rekommendationer inför flerårsplaneringen för 2017-2020. Därefter följer ett avsnitt om konjunkturutvecklingen och det ekonomiska läget och ett avsnitt om befolkningsutvecklingen. Sedan kommer sex avsnitt som handlar om trender och händelser som påverkar kommunens hållbarhetsutmaningar. Alla avsnitt i omvärldsanalysen inleds med slutsatser av de trender och händelser som främst påverkar utvecklingen under den kommande flerårsplaneperioden. Därefter följer en utförligare beskrivning.

1. Medskick inför ny flerårsplan

Medskicken är samlade rekommendationer inför flerårsplanen 2017–2020. De utgår från omvärldsanalysen men sätter särskilt fokus på viktiga frågor för flerårsplanprocessen.

Svensk ekonomi och arbetsmarknad förbättras, men kommunernas ekonomiska utveckling håller inte samma takt och det finns risker för en ekonomisk kris

Svensk ekonomi fortsätter uppåt ytterligare en tid och arbetsmarknaden förbättras. Sysselsättningsökningen håller inte jämna steg med befolkningsökningen och samtidigt blir statens finanser mer ansträngda. Kommunernas ekonomiska förutsättningar släpar efter och samma sak gäller för Botkyrka. Tuffa prioriteringar kommer att krävas de kommande åren. Dessutom finns en risk för en ekonomisk kris de närmaste åren och vi behöver vara förberedda på att det kan inträffa – vi behöver en plan B.

Större befolkning ökar behovet av kommunens verksamheter

Botkyrkas befolkning växer naturligt de kommande åren och barn, unga och äldre blir fler. Det betyder att kommunen behöver utöka driftsorganisationen och investera i nya lokaler och anläggningar. Det ökande bostadsbyggandet bidrar till att det blir ytterligare fler barn och unga. Vi behöver på ett bra sätt matcha bostadsbyggnadsprojekten med våra investeringar.

Höga förväntningar på vad kommunens kärnverksamheter ska klara

Det ställs krav på att de kommunala verksamheterna blir bättre och medborgarna förväntar sig en högre kvalitet. Kommunen behöver hantera ökade krav på verksamheterna utan att kunna tillföra mer pengar. Det skärper kraven på att använda de resurser vi redan har mer effektivt och i högre utsträckning med medborgarens fokus. Förståelsen för utmaningarna i samhällsutvecklingen ökar i civilsamhället. Det gör också viljan att ta gemensamt ansvar och bidra med insatser. Kommunens uppgift som möjliggörare blir allt viktigare.

Flyktingsituationen för med sig nya utmaningar

De stora flyktingströmmarna in i Europa har nått Sverige och kommer att påverka Botkyrka både som plats och som organisation de kommande åren. Vi behöver öka framförhållningen både när det gäller bostadssituationen och när det gäller verksamheternas åtaganden.

2. Konjunkturutveckling och ekonomiska förutsättningar

Kommunens ekonomiska förutsättningar styrs till största delen av hur konjunkturen och sysselsättningen i Sverige utvecklar sig. Riksdagens beslut om statsbidrag och lagstiftning som påverkar kommunernas kostnader har också betydelse. En central fråga de kommande åren är välfärdssystemens finansiering.

Slutsatser

- En osäker omvärld medverkar till att konjunkturuppgången i Sverige riskerar att bromsa in utan någon tydlig konjunkturtopp och vi behöver räkna med en ekonomisk avmattning de sista åren av planeringsperioden.
- Det finns risker för en ekonomisk kris i Sverige redan de närmaste åren, kanske främst knutna till de skenande bostadspriserna. Vi behöver vara bättre förberedda om det inträffar.
- Kommunerna behöver mer pengar för att klara ökade behov i välfärden. Det finns kvalitetsbrister att åtgärda och skatteintäkterna ökar inte i samma takt som befolkningen. På sikt behövs skattehöjningar i staten och kommunerna för att klara barnomsorg, skola, vård, omsorg och socialtjänst.
- Kommunen ska hantera ökade behov till följd av befolkningsutvecklingen och förväntningar om högre kvalitet i verksamheten och samtidigt investera i nya och rusta upp äldre lokaler.

Konjunkturutvecklingen internationellt

Ekonomi går bättre men riskerna är många

Finans- och skuld kriserna har länge hämmat den globala tillväxten men den ekonomiska återhämtningen står på fastare mark än tidigare. Trots att tillväxtländernas ekonomier varvar ner är tillväxten där fortfarande högre än i övriga världen. Samtidigt kan händelser i omvärlden som konflikter, flyktingströmmar och svag ekonomisk utveckling i Europa fördröja den ekonomiska återhämtningen.

Svaga finanser i euroländerna kan sätta käppar i hjulet

Skuldsättningen är hög i många euroländer. De har därmed inte råd att stimulera efterfrågan och investeringar för att få ner arbetslösheten, något som skulle vara önskvärt ur tillväxtpunkt. Det är ett dilemma som drabbar många länder i Europa.

Den ekonomiska utvecklingen i Sverige

Alltför låg inflation hämmar tillväxten

Låg efterfrågan och låga räntor har medfört en extremt låg inflation i de flesta länder, undantaget är vissa tillväxtländer. Men även om räntan är låg kan realräntan, den nominella räntan med avdrag för inflationen, vara för hög för att investeringar och konsumtion ska öka. Förväntningarna om ännu lägre priser leder till att man skjuter på investeringsbeslut, vilket minskar den ekonomiska aktiviteten.

Bättre exportmöjligheter och högre investeringar

Europas ekonomiska problem hämmar den ekonomiska utvecklingen också i Sverige. Investeringarna i euroländerna varit låga under flera år och de är i dag betydligt lägre än innan finanskraschen 2008. De mest akuta hoten mot ett fortsatt eurosamarbete verkar vara undanröjda, det är en viktig pusselbit för att Europas ekonomier återigen ska kunna bidra till bättre svenska exportmöjligheter. Den flerårigt låga investeringsnivån talar för att det finns ett uppdämt investeringsbehov och en återhämtning underlättas av låga energipriser och låga räntor. Eftersom vår export till stor del består av investeringsvaror ger en investeringsuppgång i Europa förbättrad sysselsättning och tillväxt i Sverige.

På hemmaplan ökar bostadsinvesteringarna. Befolkningstillväxten medför att även de offentliga investeringarna ökar de närmaste åren, främst kommunala.

Försämrad matchning på arbetsmarknaden

Förhållandet mellan antalet lediga jobb och antalet arbetslösa har försämrats på den svenska arbetsmarknaden under senare år. Trots att det finns många lediga jobb ligger arbetslösheten kring 8 procent av arbetskraften och den ser inte ut att kunna sjunka mycket mer på kortare sikt. Vi är i en situation där det på samma gång uppstår både arbetskraftsbrist och hög arbetslöshet.

Bostadsprisernas ökning blir alltmer en risk

Bostadspriserna i Sverige har fördubblats sedan 2005. Orsaker är en låg nyproduktion i förhållande till efterfrågan, stigande reallöner, skattelättnader och låga räntor. Inslag av spekulation driver ytterligare på priserna. Prisutvecklingen uppmärksammas mer och mer som en reell risk och bankerna börjar nu tillämpa amorteringskrav på bolån över en viss nivå av marknadsvärdet. Men det finns för närvarande inte politisk enighet om att förändra beskattning eller avdragsrätt och det blir svårare att genomföra när räntorna stiger. Om prisutvecklingen planar ut blir det inga större ekonomiska konsekvenser. Men om priserna faller snabbt i stor omfattning får vi en "bostadsbubbla som spricker" med allvarliga konsekvenser som följd – ränteökningar, sämre hushållsekonomier, minskad efterfrågan på service, färre jobb och så vidare.

Löner, priser och räntor kommer på sikt att stiga

På kort sikt talar inget för att de generella prisökningarna tar fart men i takt med konjunkturuppgången kommer inflationen att långsamt stiga för att på ett par års sikt ligga runt målnivån 2 procent. Ränteläget utvecklas i samma riktning. Det sannolika är även att de senaste årens måttliga löneökningstakt kommer att accelerera.

Hållbara offentliga finanser med överskott eller i balans

Det så kallade överskotts målet ligger till grund för den statliga finanspolitiken. Målet är ett offentligt sparande om minst en procent av BNP under loppet av en konjunkturcykel. Det infördes för att återskapa förtroendet för de offentliga finanserna och för att bygga upp en beredskap för att kunna möta befolkningsutvecklingen med fler äldre, som vi nu är i början av.

Regeringen har aktualiserat frågan om att ersätta överskotts målet med ett balansmål där sparandet i stället hålls på oförändrad nivå som andel av BNP. Konsekvenserna av ett skifte har utretts av Konjunkturinstitutet. För kommunerna ser det här valet i finanspolitiken inte ut att få några större konsekvenser. Även om man ändrar målet för det offentliga sparandet behövs skattehöjningar. Det beror på de ökade behoven i välfärden och gäller på både kort och lång sikt. I statens egen budget kommer också ökade försvarsutgifter och ökade kostnader förknippade med flyktingströmmar och integrationsåtgärder ta ökade resurser i anspråk.

Fler äldre får betydelse för finansieringen

Hur länge de äldre arbetar har stor betydelse för finansieringen av det offentliga välfärdsåtagandet. Med en senare pensionering ökar antalet arbetade timmar och därmed basen för finansieringen av kommunens välfärdsåtaganden.

Bättre hälsa hos äldre påverkar omsorgsbehovet

En direkt framskrivning av omsorgsbehovet i takt med att andelen äldre ökar medför kraftigt ökade kostnader för äldreomsorg i kommunerna. Men om de äldre har bättre hälsa än tidigare blir inte ökningen så stor. Exempelvis förväntas morgondagens åttioåring vara friskare och ha mindre behov av omsorg än dagens.

Fortsatt riktade statsbidrag

Statens generella bidrag följer inte kostnadsutvecklingen och värdet av dem minskar därmed. I stället riktas statsbidragen i högre grad mot särskilda ändamål där en motprestation från kommunerna krävs för att få statsbidraget. Bidraget till höjda lärarlöner är ett exempel på denna inriktning. Metoden med riktade bidrag och nominellt beräknade generella statsbidrag medför att kommunerna får klara finansieringen av sitt växande välfärdsåtagande i övrigt på egen hand. Inget tyder på att denna inriktning på den statliga bidragsgivningen till kommunerna kommer att ändras under de närmaste åren.

3. Befolkningsutvecklingen

Befolkningsutvecklingen i Stockholmsregionen och i Botkyrka påverkar förutsättningarna för det kommunala uppdraget. Folkmängden och befolkningens sammansättning har stor betydelse för dimensionering av kommunens verksamheter. I synnerhet gäller det förändringar i antalet barn, ungdomar och äldre.

Slutsatser

- Befolkningstillväxten fortsätter i Stockholmsregionen under flerårsplaneperioden. Den är en följd av urbanisering, immigration och att en stor andel av befolkningen är i barnafödande åldrar.
- Svårigheterna att få en bostad i Stockholmsregionen dämpar befolkningstillväxten framför allt i åldersgrupperna upp till 40 år. Men i ett längre perspektiv kommer ett ökat bostadsbyggande bidra till ett större utbud och en ökad rörlighet på bostadsmarknaden.
- Botkyrka får en fortsatt hög inflyttning från andra länder. Migrationen i världen ökar – människor vill flytta för att förändra sina levnadsförhållanden och människor flyr från krig, förföljelser och katastrofer. Den höga flyktinginvandringen från Syrien innebär att vi får en ytterligare ökad befolkning under de närmaste åren.
- Befolkningen i Botkyrka ökar både bland barn och äldre. Det medför ett ökat tryck på förskola, skola och äldreomsorg. Åldersgruppen i förvärvsaktiv ålder (skattebetalarna) ökar också men inte i samma takt vilket innebär att försörjningsbördan blir större. Samtidigt minskar kommunens ekonomiska utrymme och vår förmåga att upprätthålla välfärdstjänster kommer att sättas på prov.

Trender som påverkar befolkningsutvecklingen

Befolkningsökning i utvecklingsländerna – befolkningsminskning i Europa

Jordens befolkning ökar och är nu 7,2 miljarder. FN beräknar att befolkningen kommer att vara över 9,5 miljarder 2050 för att om ytterligare 50 år uppgå till 10 miljarder. Mest växer befolkningen i utvecklingsländerna, procentuellt mest i Afrika, antalsmässigt mest i Asien. Indien kommer att vara världens mest folkrika land 2050. Även Kinas befolkning växer, men inte i samma takt som Indiens. I Japan liksom i flera europeiska länder minskar befolkningen samtidigt som andelen gamla ökar.

Globaliseringen leder till ökad migration och en mer sammanflätad värld

Cirka tre procent av världens befolkning är fast bosatt utanför sitt födelseland. Det är en fördubbling sedan 1980-talet och utvecklingen kommer att fortsätta. Företag är verk-

samma på en global marknad, gränsöverskridande kontakter skapas i arbetslivet och privat via sociala medier. Detta innebär att både in- och utvandring kommer att öka. En stark befolkningsökning globalt med ett stort antal unga i utvecklingsländerna gör att många vill och kommer flytta till mer utvecklade länder som i sin tur behöver arbetskraft. Även de senaste årens ekonomiska kriser i Europa leder till en ökad arbetskraftsmigration. Unga välutbildade sydeuropéer söker sig till länder där chanserna till arbete är större. Klimatförändringar kan också innebära att fler söker sig till länder som inte drabbas så hårt.

Krig, oro och förföljelse ökar flyktingströmmarna

Inte sedan andra världskriget har så många människor varit på flykt i världen. Kriget i Syrien, Irak och Somalia, förtrycket i Eritrea och oroligheter i Nordafrika spår just nu på flyktingströmmarna. Enbart konflikten i Syrien har lett till att över 12 miljoner människor är på flykt. Sverige har under januari till september i år tagit emot totalt 25 700 asylsökande från Syrien vilket är cirka 3 000 mer än samma period 2014 och dubbelt så många som under samma period 2013. Totalt har Sverige tagit emot över 70 000 asylsökande från januari till september. Effekterna av kriget och människors behov av skydd kommer att bestå länge, och Sverige och Botkyrka behöver hantera det.

Urbaniseringen fortsätter

Numera bor mer än hälften av jordens befolkning i städer, i Europa är cirka 80 procent stadsbor. I Sverige är urbaniseringsprocessen tydlig, storstäderna växer kraftigt medan skogslänen tappar befolkning. I dag bor var fjärde svensk i Stockholms eller Uppsala län. I städerna samlas procentuellt sett fler kvinnor, fler personer med hög utbildning och fler unga vilket ger en god grund för ekonomisk tillväxt. Av landets totala beräknade ökning av förvärvsinkomster väntas 40 procent hamna i Stockholm fram till 2030. Fler och större inkomster stärker arbetsmarknaden i regionen vilket gynnar Botkyrka.

En åldrande befolkning

Befolkningens allt högre ålder beror dels på ekonomiska, sociala och medicinska framsteg, dels på flera demografiska tendenser som samverkar. För Europa kan dessa tendenser sammanfattas på följande sätt:

1. Ökad livslängd. Den förväntade livslängden har ökat och förväntas fortsätta att öka för både kvinnor och män, även om takten varierar för könen och för olika socioekonomiska grupper. Hög inkomst ger som regel längre liv.
2. Sjunkande födelsetal. Antalet barn per kvinna ligger i de flesta europeiska länder under 2,1 vilket innebär att befolkningen minskar (om ingen invandring sker). EU räknar med att födelsetalet i genomsnitt kommer att ligga på 1,6 barn per kvinna 2030. I Sverige och Botkyrka ligger födelsetalen högre, cirka 1,9 i riket och 2,1 i Botkyrka.

Jämfört med andra EU-länder åldras Sveriges befolkning långsammare. År 2030 beräknas medelåldern i Sverige vara 43 år, det är två år yngre än i övriga Europa. Men det skiljer sig regionalt, i Stockholm är medelåldern fyra år lägre än i norra Mellansverige.

Ändrade familje- och boendemönster – nya krav på boendeformer

Att allt fler bosätter sig i städer samtidigt som vi blir äldre innebär att livsstil och värderingar förändras. Även familjemönstren förändras. Andelen ensamboende växer samtidigt som nya familjekonstellationer uppstår som kompisboende, särbo och varannan vecka-familjer.

Ändrade familjemönster ställer krav på mer flexibla och varierade boendeformer. Att andelen äldre ökar i samhället ökar behovet av mindre bostäder. Men kostnaden för nybyggda lägenheter är ofta högre än de boendekostnader de äldre har i dag. Deras behov kommer att vara svåra att möta med nybyggande vilket bidrar till att rörligheten i bostadsbeståndet förblir trög. Även den stora gruppen födda på 1990-talet bidrar till förändringar i efterfrågan på bostäder. På kort sikt vill också de ha små bostäder, men om några år är de i familjebildande åldrar och då ökar efterfrågan på större bostäder.

Faktorer som på kortare sikt påverkar befolkningsutvecklingen

Den höga inflyttningen till Sverige, Stockholmsregionen och Botkyrka fortsätter. Inflyttningen till Sverige har under de senaste åren varit mycket hög jämfört med tidigare år. 2014 var ett rekordår då nästan 127 000 personer invandrade till Sverige, 2013 invandrade 116 000 personer. Siffror för första halvåret 2015 tyder på fortsatt höga nivåer. Andelen kvinnor bland invandrarna var 46 procent och andelen män 54 procent. De som invandrar till Sverige är unga, genomsnittsåldern är 27 år.

Botkyrka har under de senaste fem åren haft en genomsnittlig inflyttning från utlandet på 1 900 personer per år. Under samma år har utflyttningen till utlandet från Botkyrka varit cirka 620 personer per år.

Anledningarna att flytta till Sverige är flera, men krig, förföljelse och dåliga ekonomiska och sociala förhållanden i hemlandet är starka drivkrafter. På senare år har även ett ökat behov av arbetskraft fått större betydelse för invandringen. Både invandringen och utvandringen av arbetskraft kommer att öka till följd av näringslivets globalisering, större utlandsfödd befolkning, den fria arbetsmarknaden inom EU och en större vilja hos unga att se sig om i världen.

Flyttningar till Stockholms län från övriga landet beror mycket på hur många personer det finns i de flyttningsbenägna åldrarna i övriga landet. Under de senaste åren har inflyttningen från övriga riket varit hög eftersom de stora årskullarna från början av 1990-

talet nått den ålder då man brukar vilja flytta hemifrån. Årskullarna från slutet av 90-talet är betydligt mindre så inflyttningen kan minska något. Svårigheterna att hitta en bostad i regionen kan också bromsa upp inflyttningen.

Botkyrkas befolkning beräknas öka med 5 800 personer mellan 2016 och 2020. År 2016 kommer Botkyrka att ha 90 000 invånare. Kommunen har den femte största folkmängden i länet. Andelen män är något större än andelen kvinnor och medelåldern är 36,7 år för män och 37,9 år för kvinnor. Den sammantagna medelåldern på 37,3 år är cirka fyra år lägre än genomsnittet för hela landet och två år lägre än genomsnittet för Stockholms län. Födelseöverskottet (födda minus döda) står för 45 procent av folkökningen och flyttningsnettot (inflyttning minus utflyttning) står för resten. Alla åldersgrupper ökar med undantag av åldersgruppen 19–24 år.

Största delen av befolkningstillväxten kommer att ske i kommunens södra stadsdelar, majoriteten av de nya bostäderna byggs i Tullinge och Tumba. Vi räknar med att cirka 1 400 nya bostäder tillkommer 2015–2019 och att befolkningen ökar med cirka 4 000 personer. I kommunens norra stadsdelar beräknas befolkningen öka med cirka 1 700 personer perioden 2015–2019. En stor del av ökningen beror på att en nybyggnation av cirka 500 nya bostäder tillkommer under perioden.

En mer detaljerad beskrivning av befolkningsförändringarna finns i bilaga 1.

Fortsatt folkökning i Stockholms län men bostadsbyggandet hänger inte med. Under 2009 passerade Stockholms läns befolkning två miljoner invånare och 2019 kommer länet att ha en befolkning på 2,4 miljoner.

Enligt antagandena i den regionala utvecklingsplanen behövs 600 nya bostäder per 1 000 nya invånare men Stockholmsregionen har inte nått den takten i bostadsbyggandet på flera år. På motsvarande sätt hänger utvecklingen av kollektivtrafik och infrastruktur inte med befolkningsökningen. Risken är att svårigheterna att hitta en bostad i regionen och långa restider bromsar inflyttningen och därmed också den ekonomiska tillväxten. Men under den kommande flerårsplanepreioden räknar vi med en stor befolkningsökning i Botkyrka.

Bostadsmarknaden i regionen fortsatt svår

Bostadsmarknaden i Stockholmsregionen kännetecknas av en låg byggtakt, stigande priser på bostadsrätter och ökade hyresnivåer på andrahandsmarknaden, en minskande andel hyresrätter samt dyr nyproduktion. Upprustningen av miljonprogrammet innebär också höjd hyresnivå. Allt detta bidrar till att det är svårt för unga, nyanlända, studenter och andra mindre kapitalstarka grupper att komma in på bostadsmarknaden.

Bostadssituationen i Stockholmsregionen är idag en mycket uppmärksammas och politiskt prioriterad fråga och i stort sett alla kommuner skriver upp sin målbild för byggandet. Men en expansiv bostadspolitik från statens sida blir kostsam och är inte att vänta. Kopplingen mellan bostadsmålen och medlen att nå dit är fortsatt svag. Regeringen har tagit fram nya lagförslag för att förenkla plan- och exploateringsprocesser kombinerat med investeringsbidrag för att möjliggöra ökat byggande. Tillsammans med stor efterfrågan och inflyttning av kapitalstarka grupper ökar takten i bostadsbyggandet under kommande år. Men inlåsnings effekter med låg rörlighet som följd och att en majoritet inte kan efterfråga nybyggnation gör att vi får räkna med bostadsbrist i många år till.

För Botkyrka kan vi också räkna med att bostadsbyggandet ökar. Stigande bostadspriser och planerade satsningar på kollektivtrafik och infrastruktur ökar byggaktörernas intresse för att investera i Botkyrka. Hittills har detta varit en begränsande faktor. Bostadskostnaderna i Botkyrka kommer även i fortsättningen vara relativt låga.

4.1 Botkyrkaborna har arbete

Att Botkyrkaborna har arbete som ger trygg ekonomi och ett sammanhang är den viktigaste utmaningen för Botkyrka. Utbildning har betydelse för att öka chanserna till att få arbete och det finns en förväntan på att kommunerna ska spela en större roll för arbetsmarknadspolitiken. Arbetslösheten bland unga är hög, men unga vill arbeta för att skapa trygghet i sina liv.

Slutsatser

- Läget på arbetsmarknaden blir sakta bättre i landet och det ger en ökad efterfrågan på arbetskraft. Trots detta är konkurrensen hård om många jobb samtidigt som arbetsgivarna har svårt att hitta kompetent arbetskraft. Utvecklingen med samtidig arbetskraftsbrist och hög arbetslöshet blir tydligare.
- Utbildning och erfarenhet är fortfarande avgörande för möjligheten till arbete. Grupper med svag förankring på arbetsmarknaden kommer att ha svårt också framöver och grupperna blir större med flyktingströmmarna.
- Näringsliv och arbetsmarknad är starkare i Stockholmsregionens än i andra delar av landet. Samtidigt står vi inför fortsatta utmaningar med bostadsbrist och trafiksystem som inte utvecklas i takt med befolkningen.
- Den offentliga sektorn blir en viktigare motor för att skapa ingångar till arbetsmarknaden och kommunerna får större ansvar men har mindre pengar. Det politiska läget i riksdagen är fortsatt osäkert och kring arbetsmarknadspolitiken förblir åsiktsskillnaderna skarpa.

Trender som påverkar om Botkyrkaborna har arbete

En ljusare arbetsmarknad – men fortsatta krav på utbildning och erfarenhet

De kommande åren ser ljusare ut på den svenska arbetsmarknaden. Sysselsättningen ökar, främst inom tjänstenäringarna och i storstadsregionerna. Orsaken är en starkare aktivitet i ekonomin men också generationsväxling med stora pensionsavgångar inom flera sektorer. Befolkningsökningen innebär att handel, service och offentlig sektor ökar sin personal, men också att fler personer söker sig till arbetsmarknaden. Det medför att konkurrensen om arbete inom vissa yrken blir hård. Arbetslösheten minskar, men i långsam takt.

Utbildning och erfarenhet är fortfarande avgörande för möjligheten till arbete. Gymnasieutbildning har blivit en förutsättning för jobb och efterfrågan ökar också på arbetskraft med eftergymnasial utbildning. Strukturuomvandling, teknisk utveckling och tilltagande internationalisering ligger bakom trenden.

Trots att fler utbildar sig förväntas efterfrågan på utbildad arbetskraft att överstiga utbudet. Arbetsgivare som vill anställa hittar inte personer med rätt kompetens. Samtidigt står en stor grupp utlandsfödda akademiker utanför arbetsmarknaden. Matchningen av deras kompetens mot arbetsmarknadens behov går alldeles för långsamt och innebär en kostnad för både samhället och individen. Vi ser ännu inga tecken på att matchningsproblemen avtar under den kommande flerårsplanepreioden.

De höga kraven på utbildning och erfarenhet påverkar i synnerhet grupper på väg in på arbetsmarknaden och inget tyder på att kraven sjunker. Arbetslösheten bland ungdomar är särskilt alarmerande. Även invandrade personer har svårt att få arbete och det gäller också personer som genom förändringar i sjukförsäkringssystemet förväntas arbeta. Närmare var femte person som är inskriven hos Arbetsförmedlingen har någon form av funktionsnedsättning. Drygt hälften av dem är arbetslösa och antalet ökar. Det ser ut som att kommunerna får ta större ansvar för att skapa ingångar på arbetsmarknaden. På Botkyrkas lokala arbetsmarknad är kommunen den överlägset största arbetsgivaren.

Teknikens inverkan på framtidens arbetsmarknad

Digitalisering och robotisering av samhället fortsätter och det får effekter för arbetsmarknaden. Vissa yrken försvinner, andra förändras och nya tillkommer. Hur vi ska rusta arbetskraften för ett mer digitaliserat arbetsliv kommer troligen att diskuteras alltmer framöver. Satsningar som ”en dator – en elev” är viktiga för att utjämna skillnader kring digitalt utanförskap bland olika grupper. Vi behöver vara uppmärksamma på utvecklingen för att möjliggöra ökad konkurrenskraft hos Botkyrkaborna.

Botkyrkabornas låga utbildningsnivå innebär att många har svårt att konkurrera på arbetsmarknaden. Andelen som inte går vidare till gymnasiestudier är större bland pojkar än bland flickor även om skillnaderna minskar. Ungdomar som invandrat efter skolstart är i mindre utsträckning behöriga till gymnasieskolan än övriga ungdomar. Botkyrka är en del av ett framgångsrikt storstadsområde men Botkyrkabor med låg utbildning och utan nätverk och anknytning till arbetsmarknaden har inte lätt att utnyttja de möjligheter som regionens tillväxt innebär.

Stockholmsregionen växer snabbast i Europa

Stockholm är Sveriges tillväxtmotor. Inom ett par decennier beräknas mer än var fjärde svensk bo i huvudstadsregionen och redan i dag skapas ungefär en tredjedel av landets totala BNP här. Storstadsområdets arbetsmarknad gynnas av befolkningsökningen men också av nettoinvandringen, vilket mildrar effekterna av generationsväxlingen på arbetsmarknaden.

Bostadsbyggandet ökar under flerårsplaneperioden, och snart kommer infrastruktursatsningar som Förbifart Stockholm och upprustningen av tunnelbanans röda linje. Investeringar i bostäder och infrastruktur är en av statens åtgärder för att öka sysselsättningen, men mycket talar för att byggsektorn i Stockholmsregionen inte har ledig kapacitet.

Sverige är bland de sämsta av de utvecklade ekonomierna på att integrera arbetskraft från andra länder på arbetsmarknaden. Arbetskraftsinvandringen ökar men vi ser inga andra tendenser på att strukturell diskriminering på arbetsmarknaden kommer att avta de närmaste åren. Arbete och ekonomisk trygghet stärker känslan av att vara hemma i regionen och en del av ett sammanhang. På sikt hotar den ojämlika arbetsmarknaden Stockholms attraktivitet enligt OECD:s granskningar av regionen.

Fler högutbildade kvinnor

Sverige är ett av de länder i världen som har störst andel kvinnor i arbetslivet. Kvinnor har de senaste årtiondena studerat mer, haft högre genomsnittsbetyg än män och tar examen i högre utsträckning, även på mansdominerade utbildningar. Trots det har större andel män även efter högskolestudier etablerat sig på arbetsmarknaden. Det pågår trots allt en omställning bort från en mansdominerad arbetsmarknad och vi bör räkna med mer jämlika lönenivåer som en effekt av yngre kvinnors högre utbildningsnivå.

För unga är inträdesbiljetterna till vuxenlivet svåruppnåeliga

Många unga upplever framtiden som osäker och är den första generation som inte tror sig få det bättre än sina föräldrar. De klassiska inträdesbiljetterna till vuxenlivet – egen bostad och jobb – är svåra att få tag i. Unga vill arbeta för att skapa sig ett tryggt liv, de behöver förebilder som visar att det är möjligt att få ett jobb och god vägledning från skola och omgivning om möjligheterna på arbetsmarknaden.

Kommunen får ökat ansvar för arbetsmarknadsinsatser

Majoritetsförhållandena i riksdagen är fortsatt osäkra under mandatperioden och arbetsmarknadspolitikerna tillhör de områden där skillnaderna mellan partierna är stora.

Förväntningarna ökar på den offentliga sektorn att skapa fler jobb, till exempel genom traineeplatser inom välfärden. Kommunerna får ta större ansvar för arbetsmarknadspolitiska insatser. Oavsett hur reformerna för arbetsmarknaden faller ut kommer kommunen att ha en stor uppgift med skola, utbildning, arbetsmarknad och näringslivsutveckling.

Ungefär fyra av fem jobb skapas inom det privata näringslivet. Satsningar på nyföretagande, stimulering av entreprenörskap och innovationer sker på både nationell och regional nivå. Botkyrkabor kommer att vilja eller behöver intressera sig för entreprenörskap för att försörja sig och det behövs därför insatser för att främja entreprenörskap och företagande i kommunen.

4.2 Botkyrkaborna känner sig hemma

Att medborgarna känner sig hemma är en förutsättning för en hållbar social utveckling i Botkyrka. Botkyrkabor som redan bor här ska trivas och fler ska vilja flytta hit. Botkyrka ska uppfattas och utvecklas som en fullvärdig del av huvudstaden samtidigt som hemkänsla är en individuell upplevelse.

Slutsatser

- Regionen har två motsägelsefulla trender – stadsdelar får allt mer skilda identiteter och olika status samtidigt som toleransen för olikheter också ökar.
- Den stora bostadsbristen ökar både hushåll med korttidskontrakt som flyttar ofta och hushåll som inte har ekonomi för att flytta. Det blir fler som inte känner sig hemma där de bor.
- Bostadsbyggandet i regionen hänger inte med befolkningsutvecklingen, det finns få hyresrätter och bostadspriserna är höga. Det drabbar personer med svag förankring på arbetsmarknaden – unga, nyanlända och personer med funktionsvariationer. Tillsammans med nya stora grupper av flyktingar ökar behovet av bostäder utanför ordinarie bostadsmarknad för de som inte kan betala dagens marknadspriser.
- Miljonprogrammets upprustning är en stor utmaning för kommunen, bostadsbolagen och hyresgästerna. Hos medborgarna väcker den både nyfikenhet, oro och förväntningar.

Trender som påverkar hemkänslan

Hemkänsla – byggs upp av både det lilla och det stora

Hemkänsla upplevs olika av olika människor och det går att känna sig hemma på flera platser samtidigt. Figuren visar några faktorer som påverkar upplevelsen av hemkänsla.

Hemkänslan både krymper och växer i omfång

Hemkänslan påverkas av att Botkyrka är en föränderlig plats. Befolkningen ökar, in- och utflyttningen är stor och det kommer att byggas nytt i alla stadsdelar. Det finns två tydliga trender som påverkar

hemkänslan. Den ena är bostadsmarknadens drivkrafter, som i hela regionen alltmer skiljer stadsdelarnas identitet och status åt. Den ekonomiska och sociala polariseringen i samhället och boendesegregationen ökar. Hemkänsla och tillhörighet blir allt starkare knutna till den egna stadsdelens identitet och status. Det bidrar till en ökad betoning av det lokala och den egna gruppen.

Den andra trenden är rörlighet, aktivare storstadsliv och ökad tolerans. Förbättrade kommunikationer bidrar till att koppla Botkyrka bättre till regionen. Storstaden erbjuder ett allt större utbud av aktiviteter och platser att besöka så toleransen för olikhet kan växa i många sammanhang. Allt bidrar till att stärka känslan av att vara att vara stockholmare. Vi får räkna med att en utveckling fortsätter där hemkänslan allt mer krymper till den egna stadsdelen och samtidigt växer till ett större Stockholm. Konsekvensen blir en svagare känsla för hela Botkyrka som plats.

En undersökning bland boende i Stockholms län som länsstyrelsen gjort i år visar att Botkyrkaborna tillhör de som är minst nöjda med sitt boende. Samtidigt svarar 91 procent att de är nöjda med sitt liv, kvinnor är marginellt mer nöjda än män. I en annan medborgarundersökning av Statistiska centralbyrån i år efterfrågade Botkyrkabor främst förbättringar inom boende och trygghet. Sedan 2011 ökar andelen Botkyrkabor som kan rekommendera en vän att flytta till det egna bostadsområdet. En av orsakerna är att bilden av Botkyrka blir bättre och neutralare i medierna. Omvärldens syn på det egna bostadsområdet påverkar också det egna perspektivet.

En del "tvingas" bo kvar, med eller utan hemkänsla

Befolkningen växer kraftigt i Stockholmsregionen men det byggs inte bostäder i samma takt. Det nya som byggs är också dyrt och tillsammans minskar det här rörligheten och skapar inlåsnings effekter på bostadsmarknaden. Att man bor kvar behöver alltså inte bero på att man trivs på platsen. Samtidigt har Botkyrka en särställning på bostadsmarknaden genom kommunens stora andel hyresrätter. Hyresrätter är den upplåtelseform som har störst rörlighet. Men en hög rörlighet ger sämre förutsättningar att knyta an till ett område, och det minskar hemkänslan.

Hyresrätten har fått en svagare ställning och lägre status, och hyresgäster lämnar framför allt miljonprogrammets stadsdelar när de får ökade inkomster. En stor andel hyresrätter begränsar möjligheterna till bostadskarriär inom den egna stadsdelen. Nybyggda bostäder med andra boendeformer ökar möjligheterna att byta bostad på plats och det kommer att bidra till att stärka hemkänslan. Tillskott av bostäder kommer att ge en fingervisning om de boendes hemkänsla är starkare än längtan efter en annan plats.

Prisökning på bostäder, mark och lokaler – på gott och ont

Bostadsprisstatistik visar att Botkyrka kommun toppar prisökningsligan i Stockholms län. Prisökningen är ett tecken på förbättrat anseende för kommunens stadsdelar och kan på sikt bidra till att Botkyrkabornas hemkänsla stärks. Men om hyresnivåerna också följer med i ökningen kan det också bidra till att Botkyrkabor inte kan bo kvar trots att de trivs.

Det finns också en stor andrahandsmarknad i regionen. Fri prissättning för andrahandsuthyrning av bostadsrätter har lett till att hyrorna har gått upp mycket. Prisökningar, hyreshöjningar och hårdare kravställningar drabbar sannolikt unga och kvinnor hårdare då de generellt har lägre löner än män. Andrahandsuthyrningen av bostäder och uthyrning av rum minskar hemkänslan, tillfälliga boenden ger inte samma förutsättningar för hemkänsla som fast boende. Detsamma gäller också uthyrning av rum, som ser ut att bli allt vanligare också i Botkyrkas hyresrätter.

Priserna ökar också på mark och lokalhyror. Det finns föreningar och samfund som på grund av högre kostnader letar efter nya lokaler, ofta längre från centrum i industriområden. Det påverkar hemkänslan negativt.

Världsläget påverkar oss och kräver nya tag

Oroligheter i Mellanöstern och norra Afrika bidrar till att flyktingströmmen till Sverige och Botkyrka ökar. Vi behöver inrätta tillfälliga boenden och det möter oförståelse och motsättningar runtom i landet. Oro för att samhällets resurser inte ska räcka till alla, liksom ren främlingsfientlighet kopplad till flyktingsituationen riskerar att påverka hemkänslan.

Situationen på bostadsmarknaden bidrar också till att allt fler blir hemlösa. Det finns snabbt växande behov av att ordna fler bostäder och det kan snabbt bidra till en ny slags bostadsutveckling i Sverige. Det finns risk att temporära bostäder med låg standard blir lösningen och det finns risk att provisorier blir kvar längre än tänkt. Hur tillfälliga bostäder påverkar hemkänslan beror på var de placeras.

Miljonprogrammets förnyelse väcker både oro och förväntan

Miljonprogramsområden är uppväxtmiljöer och hemma för många. I Stockholms län är 25 procent av det totala bostadsbeståndet byggt under 1960- och 70-talen. I Botkyrka är det 65 procent av bostäderna och nu det är dags att rusta upp dem. Miljonprogrammets förnyelse är en stor uppgift i hela Sverige. I Botkyrka är det en extra stor utmaning eftersom det berör en så stor andel av hushållen i kommunen, men samtidigt öppnar sig en stor möjlighet till förbättringar. Upprustningen bidrar till att miljonprogramsområden lyfts fram som platser med nya möjligheter, att något nytt och spännande kan ske i områdena, åtminstone tekniskt.

För de närmaste åren finns ett statligt bidrag för att stimulera satsningar på renoveringar, men eftersom bidraget är begränsat blir antagligen dess effekter också begränsade. Upprustningen av miljonprogrammet är fortsatt en uppgift som bostadsbolagen och kommunen måste klara på egen hand. Hos de boende skapar det förväntningar om förnyelse men kan också ge farhågor om att man inte har råd att bo kvar. Upprustningen påverkar de boendes känsla för platsen, förtroendet för kommunen och tankar om framtiden.

”Miljonprogramsförorten” är hembygd och bilden nyanseras

Bilden av ”miljonprogramsförorten” blir mer nyanserad, det bekräftar bland annat analyser av Botkyrkas mediebild. Unga kvinnor och män som vuxit upp i förorten tar allt mer plats och är synliga i samhället. På högskolor och universitet, på arbetsplatser, i sportsammanhang, inom politiken och i medierna. Förorten har också med tiden fått en egen historia och egna platser av betydelse. Här finns efter 50 år flera generationer av boende: far- och morföräldrar, mammor och pappor och barn. Det ger bättre förutsättningar för invånarna att skapa och upprätthålla sociala nätverk och bygga civilsamhället. Det stärker platsens identitet och ger en mer uttalad hemkänsla.

4.3 Botkyrka har de bästa skolorna

Att ha det bästa lärandet och skapa förutsättningar för att Botkyrkas unga ska ha så öppna livschanser som möjligt är en fortsatt utmaning för Botkyrka. Uppväxtvillkor och utbildning är avgörande för ungas framtidsutsikter på arbetsmarknaden liksom för deras fortsatta liv och hälsa.

Slutsatser

- En alltmer uppdelad bostadsmarknad tillsammans med generellt minskad social rörlighet i samhället ger mycket olika villkor för skolorna i Botkyrka och därmed för olika grupper av Botkyrkabor. Det blir fortsatt viktigt för skolan att kompensera för socioekonomiska faktorer.
- Svensk skola halkar efter i kunskapsresultat jämfört med andra länder. Det finns en stor politisk samstämmighet om att staten behöver satsa för att bryta de negativa trenderna, men det är osäkert vilken nytta Botkyrkas skolor kan få av de riktade statliga bidrag Riksdagen enas om.
- Brist på behöriga lärare är ett växande problem och för storstäderna skärps situationen av att antalet elever ökar. Vi behöver stärka lärarnas kompetens och behörighet samtidigt som konkurrensen om lärarna ökar mellan skolor och kommuner.
- Flyktingströmmarna till Europa når Botkyrkas skolor och ökar utmaningarna under de kommande åren.

Trender som på längre sikt påverkar möjligheten att ha de bästa skolorna

Stockholm växer och blir alltmer uppdelat

Skillnaderna ökar mellan Stockholmsregionens stadsdelar, både när det gäller medborgarnas ekonomi, livsstil i bred bemärkelse liksom utbildning och andra sociala faktorer. Sverige och Stockholmsregionen är också präglade av ökande inkomstskillnader, en trend som med olika kraft haft genomslag i tre decennier. Samtidigt har vi gått in i en utveckling med minskad social rörlighet. Utbildningsbakgrund har blivit en viktigare faktor och färre barn till lågutbildade tar stegen in till längre utbildningar.

Trenden innebär gradvis försämrade grundförutsättningar för Botkyrkas barn och unga, det ökar behovet av att skolan kan stärka dem som har sämre förutsättningar. Men kombinationen av segregation och minskad social rörlighet ger både kommunen och skolorna en mer komplex uppgift att lösa. Fullständiga betyg i årskurs nio har mycket stor betydelse för ungas utvecklingsmöjligheter. Genomförd gymnasieutbildning har avgörande betydelse för individers möjligheter att framgångsrikt kunna konkurrera om jobb och det är nödvändigt för eftergymnasiala studier.

Skolans kompensatoriska uppgift blir fortsatt betydelsefull

Uppväxtvillkoren påverkar möjligheterna i vuxenlivet. Det gäller både stödet för studier och tillgången till välfärd. Att växa upp hos fattiga föräldrar innebär ofta dålig hälsa, lägre utbildningsnivå, tidigt barnafödande och en svagare anknytning till arbetsmarknaden. Framför allt gäller det här barn som vuxit upp i hushåll med långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd. Vart tredje barn med ensamstående förälder är ekonomiskt utsatt, jämfört med vart tionde barn till samboende föräldrar. Störst risk att vara ekonomiskt utsatta är barn vars föräldrar saknar arbete. Dessutom riskerar situationen att gå i arv. Skillnader mellan elevers socioekonomiska bakgrund resulterar i skillnader i skolresultat. Det är viktigt att skolans kan kompensera för skillnaderna i bakgrund.

Svenska skolan tappar i kunskapsresultat – för vissa elevgrupper...

I de senaste årens debatt om skolan har sjunkande kunskapsresultat varit i fokus, men det finns nyanser i detta. De som går ut årskurs nio utan att ha behörighet till gymnasieskolan blir allt fler och ungefär var sjunde elev som hamnar i den situationen. Samtidigt ökar betygsnivåerna generellt, det vill säga det är fler elever som når högre meritvärden.

Generellt sett lyckas flickor bättre än pojkar. Men det är framför allt elever som invandrat till Sverige efter sin skolstart som uppvisar de svagaste resultaten och resultaten sjunker också år efter år. Det gäller framför allt elever som börjar i svensk skola i årskurs 6–9. De här eleverna är också en ökande grupp. Det är uppenbart att det svenska skolsystemet inte fullt ut klarar av att ge alla elever likvärdiga förutsättningar i den obligatoriska skolan. Men Botkyrkas skolor följer inte den nationella nedåtgående trenden utan har relativt oförändrade kunskapsresultat för niorna.

...och i internationella jämförelser

I debatten har resultaten i de så kallade PISA-undersökningarna blivit särskilt uppmärksammade. Jämfört med andra länder ser svenska elever ut att kontinuerligt halka efter i kunskapsutvecklingen. Det finns uppfattningar om att undersökningarna inte mäter kunskap på rätt sätt, men en "rankinglista" får ändå effekter. Svaga resultat kommer på sikt att påverka omvärldens uppfattning om Sverige som en kunskapsbaserad ekonomi och Sverige och Stockholm som plats för att driva och utveckla verksamhet i.

Jobb och livslångt lärande

Arbetsmarknaden förändras snabbt. Utbildning på gymnasienivå är oftast ett minimikrav för att få och behålla ett jobb. Det kommer att bli viktigt med ett utbildningssystem som ger även vuxna chansen att genomföra en grundläggande utbildning. Globaliseringen och den snabba spridningen av kunskap gör att fler kommer att behöva kompetensutveckling för att behålla sin konkurrenskraft på arbetsmarknaden. Vi kommer därför att behöva resurser för vuxenutbildning också framöver.

Högre krav på pedagoger och elever, ökad statlig styrning

De senaste åren har en ny skollag, nya läroplaner och kursplaner samt nya betygssteg införts. Dessa förändringar ställer högre krav än tidigare på både pedagoger och elever. Skolinspektionen har skärpt kraven på skolornas planer mot diskriminering och kränkande behandling. Sedan 1 juli 2015 ingår bristande tillgänglighet i diskrimineringslagstiftningen och den gäller alla skolformer. Det omfattar social, pedagogisk och fysisk tillgänglighet. Mycket talar för att trenden med ökad statlig styrning av skolans innehåll kommer att fortsätta.

Efterfrågan ökar mer än tillgången inom de pedagogiska yrkena

Skollagen kräver legitimation för lärare och förskollärare från 2015. Lärare utan legitimation har inte behörighet att sätta betyg. Enligt länsstyrelsens bedömning kommer efterfrågan inom pedagogiska yrken att öka mer än tillgången fram till 2020. Nya karriärtjänster har inrättats med förstelärare och lektorer, något som kan öka kunskapsförmedlingen mellan lärarna.

Gymnasieskolorna i kommunen har en god försörjning av legitimerade lärare. Situationen i förskola och skola ser sämre ut och konkurrensen om legitimerade lärare kommer dessutom att bli hårdare och hårdare de kommande åren.

Faktorer som påverkar möjligheterna för Botkyrkas unga

Fler förskolebarn och skolelever de närmaste åren

Antalet barn i förskolan och skolan ökar de närmaste åren vilket kräver utbyggd kapacitet. Samtidigt måste vi rusta upp många lokaler. Utvecklingen sätter press på kommunens förmåga till lösningar både när det gäller tillgång till lokaler och lärare.

Staten kommer att satsa på skolan trots det fortsatt osäkra läget i riksdagen

Skolan är en politiskt högt prioriterad fråga. Det finns bred politisk samstämmighet om att ökade resurser till skolan är nödvändiga och vi kan förvänta oss statliga satsningar. Allt talar för att de statliga satsningarna kommer i form av riktade bidrag för att påverka kommunerna att samtidigt vidta likadana åtgärder. Kommunerna får räkna med att staten ökar sin detaljstyrning genom riktade statsbidrag för att ha kontroll över åtgärderna. Det är därför inte självklart hur Botkyrka kan dra nytta av de statliga insatserna. Kommunens skolor är till exempel inte bland de mest utsatta och generella lönehöjningar förbättrar inte Botkyrkas möjligheter att konkurrera om behöriga lärare.

Migration

Vi kan utgå från att allt fler människor kommer till Botkyrka och att inflyttningen fortsätter de närmaste åren. Många ensamkommande flyktingbarn från krigszoner och flyktingläger kräver högre beredskap. Migrationen kommer även i fortsättningen att påverka behovet av resurser och kompetens i undervisningen.

4.4 Botkyrka bidrar inte till klimatförändringarna

Klimatfrågan handlar om att begränsa koldioxidutsläppen och samtidigt om att anpassa samhället till mer väderpåverkade förhållanden. De skador som vädret orsakar kostar miljarder redan i dag och kommer att kosta ännu mer i framtiden. Vi behöver planera för ett varmare klimat.

- Klimatinitiativen flyttas allt mer till den lokala nivån där engagerade lokalpolitiker, näringsliv och civilsamhälle spelar en allt större roll. Inför det kommande klimatmötet i Paris finns förhoppningar om ett nytt bindande internationellt klimatavtal.
- Tydliga krav på anpassningsåtgärder från EU:s sida samt förväntningarna på staten att bidra med pengar börjar ge resultat. Kommunerna kan nu söka pengar för både klimatanpassning och för utredningsarbete. Men statens bidrag kommer inte täcka kommunernas kostnader för åtgärderna.
- De kraftigt ökade kostnaderna för vattenskadorna i samband med skyfall gör att försäkringsbranschen i Sverige vill höja premierna. Fastighetsägare och företag i utsatta lägen kan få svårt att teckna en försäkring. Kommunerna kommer att påverkas av att medborgare och företag kräver mer klimatanpassningar samt ersättning vid skador.

Klimatfrågorna väcker många initiativ

Inför klimatmötet i Paris i december finns förhoppningar om ett nytt bindande klimatavtal som ska gälla från 2020. Men det finns också en oro för att komplexiteten i frågan ännu en gång ska försvåra en överenskommelse. På ett extrainsatt miljörådsmöte i september enades EU:s medlemsländer om sin gemensamma förhandlingslinje inför klimatmötet. EU har ett mandat att driva på för ett ambitiöst och långsiktigt hållbart avtal som binder alla länder vid ett starkare klimatarbete.

EU ska också arbeta för att en tydlig och återkommande översyn av ländernas åtaganden skrivs in i avtalet och att översynen ska ske vart femte år. På så sätt stärks de globala åtagandena om utsläppsminskningar. Ledamöterna i utskottet vill se 40 procents minskning av utsläppen av växthusgaser fram till år 2030, ett mål om en ökad energieffektivitet med 40 procent under samma period. Därtill ett bindande mål om 30 procent förnybar energi.

Ett problem i sammanhanget är att energipriserna sjunkit kraftigt de senaste åren, råoljan kostar nu knappt hälften så mycket som för ett par år sedan. Nya utvinningsmetoder för olja framför allt i USA och vikande efterfrågan på grund av den globalt vikande konjunkturen har sänkt priserna. Det fallande oljepriset har även dragit ned priserna för andra energislag och nu finns det inget energislag som kan bära sina egna investerings-

kostnader. Det finns en uppenbar risk för att låga energipriser ger minskade investeringar i förnyelsebar energi.

Regeringen har i år avsatt sammanlagt 4,5 miljarder för åtgärder kopplade till klimatet, satsningarna ska minska utsläppen och finansiera anpassningsåtgärder. De nya medlen för lokala klimatinvesteringar, Klimatklivet, får sammanlagt drygt 1,9 miljarder kronor fram till 2018. Intresset är stort från både kommuner, företag och organisationer att söka investeringsmedel.

Allt fler internationella storföretag tar fram koldioxidsnåla handlingsplaner för att minska sina utsläpp av växthusgaser och bidra till att nå tvågradersmålet. Företagen ser ett ambitiöst klimatarbete som en mycket god affärsmöjlighet framöver. Intern prissättning av klimatutsläpp blir allt vanligare för stora företag. När företagen investerar i energisnål teknik eller förnybara energislag kan bidra till att kraftigt minska koldioxidutsläppen.

Även enskilda städer arbetar för att minska sina koldioxidutsläpp. Det är europeiska och sydamerikanska städer som kommit längst i omställningen mot förnybar energi enligt en internationell kartläggning. Längst har städer i Brasilien kommit, där 16 städer uppger att de är helt försörjda av förnybar energi, mest vattenkraft.

Oklart vem som har ansvaret – men staten blir aktivare

SMHI:s arbete med regeringsuppdraget ”Underlag till kontrollstation 2015 för anpassning till ett förändrat klimat” presenterades under våren. Utredningens viktigaste slutsatser för fortsatt arbete är att lagar och regler behöver ses över, samt att roller och ansvar liksom strategier och mål måste bli tydliga. Ett av förslagen i rapporten handlar om att stärka kommunernas arbete med klimatanpassning och ge dem mer resurser. Rapporten föreslår att en utredare ska ta fram förslag på hur detta kan kombineras med längre ansvarstider för skadeståndsansvaret för översvämning, ras, skred och erosion. Utredningen föreslår också att regeringen tar fram en nationell strategi. Sammanfattningsvis kan den nya rapporten ses som en färdplan för klimatanpassningen i Sverige.

Kommunerna fick ökade resurser till klimatanpassning och utredningsarbete i höstens budget. Men behoven är betydligt större än bidragen och många kostnader kommer fortfarande att belasta kommunen.

På EU-nivå finns ett översvämningsdirektiv. I Sverige genomförs det via förordningen om översvämningsrisker och föreskrifter om riskhanteringsplaner. I riskhanteringsplanen för bland annat Mälaren har Botkyrka bedömts som extra utsatt för översvämningsrisker. För kommunens del kommer det innebära en del kostnader för utredningar och åtgärder under de kommande åren.

Fler översvämningar påverkar boende, kommunen och försäkringsbranschen

Årets kraftiga skyfall har satt fokus på de ökade riskerna med ett varmare klimat och behovet av klimatanpassningsåtgärder. Kostnaderna för vattenskador har stigit under en följd av år och extra kraftigt under årets nio första månader. Detta har lett till att försäkringsbranschen vill se över bland annat regelverken kring ansvar och finansiering av anpassningsåtgärder. Den som inte vidtar åtgärder kommer att få kraftigt ökade kostnader i framtiden menar branschen.

Om översvämningsskador inträffar regelbundet kan det på sikt bli svårt för försäkringsbranschen att fortsätta erbjuda ett omfattande försäkringsskydd. Att höja försäkringspremien är redan i dag aktuellt för att klara de ökade kostnaderna. För särskilt utsatta fastigheter och verksamheter kan det i framtiden till och med bli svårt att teckna en försäkring. Om det inträffar kan konsekvensen bli att kommunerna kommer möta ökade krav från både medborgare och företag på åtgärder för klimatanpassning och krav på ersättning vid skador som fastighetsförsäkringen inte täcker.

4.5 Botkyrkaborna är friska och mår bra

Är Botkyrkaborna friska och mår bra ökar det möjligheterna att få bra resultat i skolan, att få arbete och ökat inflytande i samhället. Befolkningens hälsa påverkas bland annat av konjunkturen och utvecklingen på arbetsmarknaden, eftersom hälsan påverkas av livsvillkor och levnadsförhållanden. Utmaningen för Botkyrka är hur ohälsa kan undvikas, oavsett socioekonomiska förhållanden.

Slutsatser

- Hälsan i befolkningen utvecklas positivt, men inte för alla grupper. Skillnaderna skapar ojämlika förutsättningar för bra skolresultat, arbete och en inkomst det går att leva på – det vill säga förutsättningar för ett gott och långt liv.
- Sociala och ekonomiska skillnader ökar snabbare i Sverige än i något annat OECD-land. Det bidrar till större hälsoklyftor med fortsatt hög ohälsa i vissa grupper och höga samhällskostnader.
- Ökad psykisk ohälsa hos framför allt flickor och unga kvinnor oroar. Strukturella förändringar som ökade utbildningskrav och ungdomsarbetslöshet i samhället är bidragande orsaker.
- Ojämlika livsvillkor och folkhälsa står högt på agendan – globalt, nationellt, regionalt och lokalt. Men det räcker inte för att vända trenden.

Trender som påverkar hälsan i befolkningen

Hälsoklyftorna fortsätter att öka – det ger ojämlika möjligheter i livet

Målet för den nationella folkhälsopolitiken är att skapa förutsättningar för en god hälsa i hela befolkningen. Trots att Sverige har ett bra hälsoläge i internationell jämförelse, blir hälsan allt ojämna fördelad mellan olika grupper i samhället – oavsett om vi mäter självskattad hälsa, livskvalitet, levnadsvanor, folksjukdomar eller livslängd. Det bidrar till ojämlika möjligheter för grupper av kvinnor, män och deras familjer att förverkliga det liv de eftersträvar. Hälsoskillnaderna kan påverkas. Men det tar tid, och inget tyder på större förändringar på kort sikt.

Kommuners ekonomiska utveckling påverkas av hälsoläget

Hälsoläget påverkar också den ekonomiska tillväxten eftersom den är kopplad till den generella utbildningsnivån som har betydelse för tillgången på arbetskraft. Hälsoläget påverkar också produktiviteten och kostnader för sjukfrånvaro och försörjningsstöd. Dessutom inverkar ohälsa och sjukdom på hushållens inkomster och konsumtion, det vill säga efterfrågan på tjänster och produkter. Tillsammans kan detta ha betydelse för

intresset bland företag att etablera sig i olika kommuner. Kommuner med hög ohälsa och medföljande negativa konsekvenser, kommer ha en kärv ekonomi även framöver.

De sociala klyftorna ökar i Sverige – social position har stor betydelse för hälsan
Hög social position ger bättre hälsa. Omvänt har grupper med kort utbildning, låga inkomster och svag anknytning till arbetsmarknaden oftare sämre hälsa och kortare medellivslängd. Inom Stockholms län är exempelvis skillnaden i förväntad livslängd 18 år mellan grupper med kort utbildning i Vårby och de med lång utbildning i Danderyd.

De sociala skillnaderna fortsätter öka. Det finns stora möjligheter för redan resursstarka grupper att påverka sin tillvaro och hälsa jämfört med mindre gynnade. Alltmer bygger på individens egen förmåga och möjlighet att ta för sig och göra ”rätt val” av till exempel skola. Utbildning, social kompetens, tillgång till nätverk och sociala strukturer blir allt viktigare. Sverige är också det land i västvärlden där skillnaden i inkomst vuxit snabbast sedan 1990-talet.

Samtidigt lever människor med olika bakgrund och förutsättningar alltmer segregat, speciellt i storstäder. I många av de mest ekonomiskt utsatta stadsdelarna har skolor och andra samhällsinrättningar lagts ned. Många har svårt att få arbete. Det bidrar till ökad känsla av utanförskap, maktlöshet och negativa hälsoeffekter som ökad psykosocial stress och självdestruktivt beteende. Sammantaget ger denna polarisering en sämre social sammanhållning med otrygghet, social oro och bristande tillit. Från staten och regionen kommer inget kraftfullt stöd, utan arbetet för att motverka och kompensera för de regionala skillnaderna ligger även framöver på kommunerna.

Grupper med störst risk för ohälsa – stora grupper i Botkyrka också framöver

De grupper som har störst risk för ohälsa finns i de flesta kommuner men de är jämförelsevis stora i kommuner med en befolkningsstruktur som Botkyrka. Exempel är:

- flickor och pojkar med låg eller ofullständig utbildning
- kvinnor som har arbetaryrken eller är arbetslösa
- kvinnor och män från andra länder med arbetaryrken eller hög arbetslöshet
- kvinnor och män med funktionsvariationer, vilka har svårare att få jobb och delta i samhällslivet. De saknar ofta praktiskt stöd och utsätts för kränkande behandling.

En riskgrupp är också ensamstående föräldrar, framför allt mödrar med små ekonomiska resurser. Barn i ekonomiskt utsatta familjer kommer även framöver vara överrepresenterade när det gäller risk för sämre hälsa och sämre skolresultat. Andra grupper är ensamkommande flyktingbarn och asylsökande kvinnor och män som startar livet i Sverige med redan sämre livsvillkor.

Utöver materiella livsvillkor, är också psykosocial stress en orsak till ohälsa. Det kan handla om negativa livshändelser, känsla av förlust och maktlöshet. Cirka 30 procent av de nyanlända från krigsdrabbade länder har psykiska problem.

Den psykiska ohälsan hos unga ökar, framför allt bland flickor

Bland unga har självrapporterad psykisk ohälsa ökat sedan 1980-talet, i synnerhet bland flickor 15–24 år. Trenden är uppåtgående också för pojkar men på en lägre nivå. Även psykiatriska diagnoser och sjukskrivningar har ökat och antalet inskrivningar på sjukhus på grund av psykisk ohälsa har mer än fördubblats senaste 20 åren. Ungdomsgruppen följer inte heller den drastiska minskningen i självmordsfrekvens som andra åldersgrupper haft. I stället ligger den kvar på samma nivå.

Mycket tyder på att psykisk ohälsa hos unga förblir ett stort folkhälsoproblem under många år. Parallellt pågår stora forskningsprojekt kring orsaker. Flera lyfter de samhällsförändringar som skett i Sverige de senaste decennierna. Osäkerhet om framtiden, arbete och bostad stressar många. Ökad individualisering, medieanvändning och osäker social position är andra förklaringar. Forskning behövs också kring utåtriktat destruktivt beteende som symtom på psykisk ohälsa, speciellt bland pojkar. Oavsett orsak får psykisk ohälsa, utöver enskilt lidande, samhällsekonomiska konsekvenser som ökat behov av stöd och vård, ökad sjukfrånvaro och arbetslöshet.

Folkhälsa och ojämlika livsvillkor högt på agendan – räcker det för att vända trenden?

Den ojämlika hälsan påverkar samhällsutvecklingen i stort. Att bättre folkhälsa är en grund för hållbar utveckling är uppmärksammat världen över. FN tog i höst beslut kring nya utvecklingsmål för hållbar utveckling, bland annat kring jämlik folkhälsa, och uppmanar nu världens regeringar att arbeta i linje med dem. Numera finns vetenskapligt stöd för att de bakomliggande strukturella orsakerna till hälsoskillnader går att påverka. I Europa kraftsamlar flera länder mot ökade hälsoklyftor utifrån denna forskning.

Ojämlik folkhälsa finns på agendan också i Sverige. Ett perspektivskifte pågår som pekar på samhällsstrukturer och ojämlika livsvillkor som orsak till ohälsa, inte bara individens livsstil. Bland annat har regeringen tillsatt en nationell kommission för jämlik hälsa med uppdrag att 2017 lämna förslag som bidrar till att hälsoklyftorna minskar. Fokus är skillnader mellan olika socioekonomiska grupper. Sedan flera år satsar också landsting, regioner och kommuner på verkningfulla åtgärder, exempel är Regionförbundet Östsmå, Västra Götaland, Malmö, Göteborg och Stockholm stad som i år tillsatte en kommission för en jämlik och socialt hållbar stad.

På kort sikt innebär detta inga större förändringar. I Botkyrka behöver vi även framöver mildra de negativa konsekvenserna av strukturella skillnader i livsvillkor.

4.6 Botkyrkaborna har förtroende för varandra och för demokratin

Människor behöver känna tillit till varandra och till samhällets institutioner. Med tilliten och förtroendet växer ansvarskänslan för medmänniskorna och för samhällsutvecklingen i stort. Tilliten och ansvarskänslan ökar om var och en känner att samhället är öppet och att man är välkommen att bidra till den gemensamma utvecklingen. Med andra ord är samarbete och förtroende en förutsättning för en hållbar utveckling.

Slutsatser

- Klyftan och ojämlikheten mellan människor och olika samhällsgrupper fortsätter att öka, skillnaden mellan rika och fattiga blir allt större och förutsättningarna för social sammanhållning blir försvagade.
- Befolkningssammansättningen i Botkyrka är under ständig förändring. Under de kommande åren ökar andelen flyktingar. Det blir allt viktigare att hitta sätt att klara migrationsprocessen och mångfaldens effekter.
- Oroligheter i omvärlden, framför allt krig och konflikter i Mellanöstern, syns i Botkyrka. Oroligheterna kommer att medföra en ökad risk för mer polarisering mellan olika grupperingar i Botkyrka.
- Världshändelser, globala förändringar och migration påverkar Stockholmsregionen och Botkyrka i snabbare takt. Trenden i samhället med ökad förståelse och ökat gemensamt ansvarstagande väger tyngst de kommande åren.

Trender som påverkar förtroendet för varandra och för demokratin

Ökade klyftor i samhället

Botkyrkabornas olika bakgrunder kan vara en positiv kraft för demokratin och samhällsutvecklingen. Men det motverkas av åtskillnad mellan grupper, socioekonomisk status och platser i Botkyrka och i regionen. Möjligheterna till boende, utbildning och arbete är fortsatt ojämlika. De nya Botkyrkaborna har inte automatiskt nycklarna till lika möjligheter, förutsättningar för påverkan och delaktighet i det demokratiska systemet och i samhällsutvecklingen.

För en levande demokrati och social sammanhållning är det avgörande att kommuninvånare med olika erfarenheter och ursprung finns representerade i samhället i stort, på arbetsmarknaden, arbetsplatser och i politiken. Den som står utanför får mindre förtroende för andra och för demokratin. Vi får räkna med fortsatt stor inflyttning till Botkyrka från andra delar av världen och utmaningarna för det lokala demokratiarbetet fortsätter.

Samhällsförändringarna kan få både positiva och negativa effekter på förtroendet

En stor andel av kommuninvånarna har en familjehistoria av invandring. Botkyrkaborna med utländsk bakgrund ökar både till antal och som andel av den totala befolkningen. Ökningen av antalet flyktingar till Europa, Sverige och Botkyrka de senaste månaderna kommer att fortsätta under de kommande åren och förändringar i befolkningsstrukturen är en pågående process. Detta kan ha både positiva och negativa konsekvenser för sammanhållningen i Botkyrka och för demokratin. Det finns en ökande förståelse för situationen men samtidigt också en rädsla för de snabba förändringarna bland både politiker och medborgare i Europa, Sverige och i Botkyrka.

En ökande befolkning är i grunden positivt för social och ekonomisk utveckling i samhället. Förändringen kan ge positiva krafter till ett ständigt utvecklande av Botkyrka. Hur vi förhåller oss till den förändringen kommer att ha avgörande betydelse. Att, medvetet eller omedvetet, gradera och värdera invånarna olika utifrån etniska, religiösa och andra grupptillhörigheter, ger en överhängande risk för ojämlik tillgång till samhället, ett ökat utanförskap och social segregation. Detta i sig ger negativa konsekvenser på Botkyrkabornas syn på och förtroende för varandra, för kommunen och för demokratin.

Oroligheter i omvärlden spelas ut lokalt

Oroligheter på grund av krig och konflikter mellan etniska och religiösa grupperingar på andra platser i världen märks i Botkyrka. En väsentlig andel av Botkyrkas befolkning har rötter i oroliga, konfliktdrabbade och krigshärjade länder.

Krig och konflikter i Mellanöstern och norra Afrika har pågått under de senaste åren och vår bedömning är att konflikterna i området fortsätter. Konflikterna är komplicerade med många olika politiska grupperingar och det kommer att fortsätta påverka invånare i Botkyrka de närmaste åren.

En negativ konsekvens av oroligheter i länder där Botkyrkaborna har sitt ursprung är att de skapar motsättningar mellan olika grupper i Botkyrka. Vi riskerar en ökad polarisering mellan olika grupperingar, och en medföljande tydligare organisering i lokalsamhället efter exempelvis etnisk tillhörighet. Vi får räkna med att trenden fortsätter och möjligtvis ökar under flerårsplanerperioden.

En annan farhåga kopplad till konflikter i Mellanöstern och norra Afrika är att invånare i Botkyrka deltar i krigshändelserna på plats. Konflikterna drar till sig sympatisörer till olika grupper från hela världen att delta i strider. Så länge Daesh (Islamiska staten i Irak och Syrien, ISIS) kontrollerar territorium i Irak och Syrien kan de locka sina anhängare till området. Och så länge konflikterna pågår får vi räkna med att hantera radikaliserings och rekryteringar av religiösa våldsbejakande extremister, också från Sverige

och Botkyrka. Vi får också vara beredda på att personer i Botkyrka bär på upplevelser och trauman från väpnade konflikter.

Ett kollektivt ansvarstagande

När flyktingströmmarna ökat till Europa har tiotusentals människor agerat och visat medmänsklighet och kollektivt och solidariskt stöd för de på flykt. Motsvarande kollektiva reaktioner har också förekommit på senare tid i frågor som till exempel nolltolerans mot rasism och främlingsfientlighet i Sverige. Det svenska samhället har länge varit ett av världens mest individualistiska, men samtidigt har värderingar som solidaritet och medmänsklighet alltid varit centrala.

Debatten om flyktingpolitik och hanteringen av flyktingströmmar är aktuell i både Sverige och andra länder i Europa. Rörelser med rasistiska åsikter är aktiva och använder situationen för sina syften. Dessa kommer sannolikt att på kort sikt få ökat stöd. Polariseringen mellan motståndare och förespråkare av mångfald som grund för en hållbar samhällsutveckling ökar. Men det gör också förståelsen för nödvändiga förändringar i samhället. I det längre perspektivet är utvecklingen mot en samhällsnorm med mångfald, för demokrati och mänskliga rättigheter för alla starkare i Europa, Sverige och Botkyrka.

Etablerade medier spelar en viktig roll i debatten om flyktingpolitiken och för invånarnas kollektiva agerande. De sociala medierna är viktiga framför allt i civilsamhällets reaktioner och för att samordna kollektiva aktiviteter. Trenden att använda olika sociala medier har förstärkt individualistiska beteenden, samtidigt som de gör det möjligt att skapa sammanhållning och engagemang över gruppgränser. Sociala medier ger individer möjlighet att enkelt organisera sig kollektivt utanför traditionella föreningar.

Bilaga 1. Folkmängd

I bilaga 1 finns befolkningsprognoser för olika åldersgrupper och kommundelar under flerårsplaneperioden. Tabellerna visar befolkningsförändringarna i olika åldersgrupper. Osäkerheten i prognosen ökar ju längre den sträcker sig och varierar med ålder och områdestyp. Generellt kan man till exempel säga att osäkerheten är större för förskolebarn än för skolbarn. Osäkerheten är också större i områden med hög rörlighet.

Botkyrka

Ålder	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0	1244	1290	1300	1320	1340	1360	1370
1-5	6393	6440	6450	6580	6660	6750	6850
6	1265	1270	1350	1260	1320	1330	1330
7-12	6988	7210	7340	7550	7640	7740	7890
13-15	3208	3330	3450	3560	3680	3750	3790
16-18	3353	3290	3380	3410	3530	3640	3740
19-24	7553	7520	7450	7440	7390	7440	7510
25-44	25715	26060	26350	26650	26980	27290	27590
45-64	21041	21430	21920	22390	22870	23330	23750
65-79	9725	9960	10130	10290	10350	10460	10620
80-89	2058	2130	2200	2290	2410	2530	2630
90-w	358	350	370	370	390	410	430
Summa	88901	90280	91690	93120	94560	96030	97510

Alby

Ålder	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0	209	200	200	210	210	210	210
1-5	1079	1040	990	990	970	980	980
6	198	200	220	190	200	180	190
7-12	1064	1090	1110	1140	1130	1140	1130
13-15	477	490	500	510	530	550	550
16-18	541	510	500	510	520	530	530
19-24	1177	1240	1250	1240	1220	1230	1230
25-44	4374	4350	4330	4360	4400	4450	4420
45-64	2958	3000	3070	3160	3220	3290	3300
65-79	1087	1140	1180	1240	1290	1350	1380
80-89	181	210	230	260	280	310	330
90-w	29	40	50	50	60	60	70
Summa	13374	13520	13630	13860	14030	14290	14310

Fittja

Ålder	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0	123	120	120	120	120	120	130
1-5	530	530	540	540	550	560	570
6	103	110	100	110	100	100	110
7-12	612	620	630	610	610	610	610
13-15	321	300	280	300	320	320	310
16-18	353	340	340	320	310	300	310
19-24	749	770	810	800	790	790	770
25-44	2487	2510	2520	2510	2550	2580	2600
45-64	1833	1840	1860	1880	1900	1920	1940
65-79	534	560	590	620	660	680	720
80-89	117	130	140	150	160	170	180
90-w	14	20	30	30	40	40	40
Summa	7776	7860	7970	7990	8100	8190	8290

Hallunda-Norsborg

Ålder	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0	332	340	340	340	340	340	340
1-5	1513	1520	1500	1510	1510	1500	1520
6	285	260	300	260	280	280	280
7-12	1460	1500	1500	1540	1550	1580	1620
13-15	711	740	750	760	760	750	750
16-18	755	730	760	750	770	780	790
19-24	1766	1750	1720	1710	1670	1670	1690
25-44	6112	6190	6220	6250	6270	6270	6370
45-64	4557	4610	4710	4790	4870	4950	5060
65-79	2454	2530	2560	2580	2560	2550	2620
80-89	517	540	570	590	630	660	690
90-w	79	70	80	90	90	100	100
Summa	20541	20800	21000	21160	21300	21420	21830

Tullinge

Ålder	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0	228	250	260	260	270	270	280
1-5	1393	1450	1490	1530	1540	1550	1590
6	309	280	330	310	340	330	330
7-12	1637	1740	1770	1860	1910	1970	2040
13-15	675	730	790	850	900	910	940
16-18	674	660	720	740	790	840	900
19-24	1418	1370	1310	1310	1320	1390	1440
25-44	4894	5120	5270	5370	5430	5490	5580
45-64	4186	4370	4590	4780	4960	5100	5290
65-79	2215	2270	2320	2330	2310	2320	2310
80-89	472	470	480	490	500	510	540
90-w	75	70	70	70	70	70	70
Summa	18176	18800	19400	19910	20340	20750	21290

Tumba

Ålder	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0	311	330	330	340	350	360	360
1-5	1640	1640	1670	1720	1770	1820	1860
6	316	360	350	330	340	360	360
7-12	1873	1920	1980	2030	2060	2070	2110
13-15	873	900	940	960	990	1030	1050
16-18	893	900	910	930	960	1000	1020
19-24	2128	2090	2070	2080	2070	2060	2070
25-44	6721	6760	6870	6980	7140	7290	7370
45-64	6142	6240	6310	6400	6520	6680	6750
65-79	2780	2790	2830	2850	2890	2910	2960
80-89	624	640	640	670	700	720	740
90-w	142	130	130	120	120	120	120
Summa	24443	24690	25030	25410	25910	26420	26770

Grödinge Vårsta

Ålder	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0	39	50	50	50	50	50	60
1-5	235	250	260	280	300	320	330
6	53	50	60	50	60	70	70
7-12	331	330	330	350	360	370	380
13-15	145	160	170	170	170	180	190
16-18	133	150	150	160	170	180	180
19-24	299	280	270	280	280	280	290
25-44	1001	1020	1030	1070	1090	1120	1150
45-64	1266	1260	1260	1280	1300	1300	1300
65-79	638	630	630	640	630	620	600
80-89	140	140	140	140	140	140	150
90-w	15	20	20	20	20	20	20
Summa	4295	4330	4360	4490	4570	4650	4720

Omvärldsanalysen är en del av kommunens styrsystem

I november varje år presenterar kommunledningsförvaltningen en omvärldsanalys. Syftet med analysen är att skapa en gemensam bild av de omvärldsförändringar som kommunen blir styrd av eller på ett eller annat sätt måste ta hänsyn till i sin planering. Genom att bevaka samhällsutvecklingen får vi bättre möjligheter att fatta strategiskt långsiktiga beslut.

Kontaktuppgifter

Omvärldsanalys 2017–2020 finns att hämta på Botwebb och www.botkyrka.se. Vill du få ett tryckt exemplar? Kontakta Hannes Flemming (hannes.flemming@botkyrka.se, 08-530 610 38) eller Lars Olson (lars.olson@botkyrka.se, 08-530 612 08).

Har du frågor om innehållet kan du höra av dig till:

Göran Karlsson	Konjunkturutvecklingen	530 611 59
Eva Berggren	Befolkningsutvecklingen	530 616 16
Lars Olson	Botkyrkaborna har arbete	530 612 40
Heidi Pintamo	Botkyrkaborna känner sig hemma	530 615 28
Lars Olson	Botkyrka har de bästa skolorna	530 611 77
Gunilla Isgren	Botkyrka bidrar inte till klimatförändringarna	530 613 44
Hanna Lind	Botkyrkaborna är friska och mår bra	530 613 07
Ahmad Azizi	Förtroende för varandra och för demokratin	530 614 36
Lars Olson	Processledare	530 612 08
Hannes Flemming	Redaktör	530 610 38